

Не суперечить принципам криміналізації і те, що в основі формулювання спеціальної кримінально-правової заборони лежить суто прагматична мета – уникнути спорів щодо підслідності і передати справи по відшкодуванню ПДВ до новоствореного органу. Якщо це сприятиме досягненню поставлених цілей, то такі зміни є доцільними, оскільки їх досягнення неможливе шляхом змін до КПК. Спеціалізація кримінально-правових заборон під потреби забезпечення ефективності розслідування може розглядатися як частина принципу процесуальної здійсненності переслідування.

Інша справа, формування нової кримінально-правової заборони не повинно руйнувати систему норм, що склалася. По-перше, пропонується редакція містить ряд технічних недоліків: а) розкрадання і заволодіння співвідносяться як ціле та частина, про що вже вказувалося у висновку ГНЕУ, б) опис третьої форми пропонованого правопорушення обтяжений зайвим тестом («подання заяви шляхом подання відомостей»). По-друге, зважаючи на дублюючий характер пропонованої заборони, може потребувати вирішення змістовна колізія, що складається між статтею 222-2 і відповідно статтями 190, 191 і 358 та 366 КК. Вирішення цієї колізії можна здійснити шляхом формулювання колізійного припису.

Не менш важливим є також і пропоновані в Проекті № 3959-1 зміни в частині засобів кримінально-правового впливу. По-перше, варто привітати посилення кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків (ст. 212 КК). По-друге, щодо міри покарання за шахрайство з ПДВ. Так, простий його різновид пропонується карати як кримінальний проступок у т.ч. штрафом до 50 нмдг. З огляду на характер вчиненого та те, що порівняно з санкціями ч. 1 ст. 190 і ч. 1 ст. 191 КК введенням цієї заборони відбувається пом'якшення відповідальності, виникає питання про мету такого пом'якшення.

Томма Роман Павлович,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Шевчук Олександр Олександрович,

доцент кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ ПІДСЛІДНОСТІ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

На сьогодні в Україні правопорушення у фінансовій сфері розслідують органи податкової міліції Державної фіскальної служби України, Департамент контррозвідального захисту інтересів держави в сфері економічної безпеки Служби безпеки України та Департамент

стратегічних розслідувань Національної поліції України. Це призводить до дублювання повноважень і неаргументованого фінансового навантаження на платників податків.

Верховною радою України 28 січня 2021 року прийнято у другому читанні Закон України про Бюро економічної безпеки. На новостворений орган покладаються наступні завдання: виявлення зон ризиків у сфері економіки шляхом аналізу структурованих і неструктурованих даних; оцінювання ризиків і загроз економічній безпеці держави, напрацювання способів їх мінімізації та усунення; надання пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів з питань усунення передумов створення схем протиправної діяльності у сфері економіки; забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави; збирання та аналіз інформації про правопорушення, що впливають на економічну безпеку держави, та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому; планування заходів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесеним законом до його підслідності; виявлення та розслідування правопорушень, пов'язаних з отриманням та використанням міжнародної технічної допомоги; складання аналітичних висновків і рекомендацій для державних органів з метою підвищення ефективності прийняття ними управлінських рішень щодо регулювання відносин у сфері економіки [4].

Відповідно до Закону, Бюро економічної безпеки розслідуватиме економічні злочини і це позбавить повноважень Державну фіскальну службу України, Національну поліцію України та Службу безпеки України.

Бюро економічної безпеки здійснюватиме досудове розслідування щодо кримінальних правопорушень у фінансовій сфері (всього 21 склад злочину), зокрема, протидії законній господарській діяльності (ст. 204 КК), ухилення від сплати податків (ст. 212 КК) та доведення до банкрутства (ст. 219 КК). Крім того, у певних випадках детективи БЕБ здійснюватимуть досудове розслідування інших складів злочинів [4].

Розділ VII Кримінального кодексу України визначає «кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності», які поділяються за підслідністю між органами Національної поліції та органами, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства. Органи Національної поліції, здійснюючи досудове слідство у цій категорії кримінальних правопорушень, мають свою статистику.

Так за розділом VII Кримінального кодексу України органи Національної поліції зареєстрували у 2020 році 2 875 кримінальних проваджень, органи податкової міліції – 2 078 кримінальних проваджень, з них за ст. 212 «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» - 802 провадження [5].

Інші розділи Кримінального кодексу України також містять кримінальні правопорушення, які охоплюють різноманітні економічні сфери. До таких правопорушень належать, зокрема:

стаття 191 «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем» з розділу VI «Кримінальні правопорушення проти власності»;

стаття 366 «Службове підроблення» з розділу XVII «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності».

Ці правопорушення віднесені до підслідності Національної поліції (крім деяких правопорушень за ст. 191, що за суб'єктами підслідні НАБУ, та за ст. 366, що за суб'єктами підслідні Державного бюро розслідувань. Здійснюючи досудове розслідування щодо таких справ, органи Національної поліції мають можливість втручатись в економічну сферу.

У 2020 році було зареєстровано:

за ст. 191 Кримінального кодексу України – 10 516 кримінальних проваджень;

за ст. 366 Кримінального кодексу України – 5 137 кримінальних проваджень [1].

Здебільшого за ст. 191 та 366 ККУ реєструють кримінальні провадження, пов'язані з державними закупівлями. За даними правозахисних організацій саме під час досудового слідства по цих кримінальних правопорушеннях фіксується значна кількість звернень щодо протиправного тиску на бізнес (витребування та доступ до документів, допити, проведення огляду чи обшуків).

Розслідування всіх економічних злочинів проти фінансових інтересів держави повинен здійснювати єдиний правоохоронний орган. Тому сьогодні вкрай необхідно ввести зміни на рівні Кримінального процесуального кодексу України та позбавити всі інші правоохоронні органи можливості розслідувати злочини, які віднесені до підслідності Бюро економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. Відом. Верхов. Ради України (ВВР). 2001. № 25–26. Ст. 131. 2.

2. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо відповідальності за незаконне перетинання державного кордону України: Закон України № 2599-VIII від 18 жовт. 2018 р. Відом. Верхов. Ради України (ВВР). 2018. № 46. Ст. 374.

3. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII із змінами і доп. // *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

4. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX із змінами і доп. // *Відомості Верховної Ради* 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-IX#Text>.

5. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення. Офіс Генерального прокурора. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/sttinf.html>.